

Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta

Katedra germanistiky

Posudek diplomové práce

Téma: Slawisches im Deutschen

Autor: Veronika Vavříková

Vedoucí diplomové práce: PhDr. Dalibor Zeman, Ph.D.

Oponent: Mgr. Radka Pecová

Datum odevzdání práce: listopad 2008

Cílem předložené diplomové práce *Slawisches im Deutschen* je doložení jazykového ovlivňování mezi němčinou a slovanskými jazyky. Vývoj společenského systému se mnohostranně promítá do systému slovní zásoby, především do významů lexikálních jednotek a slovních spojení, vyjadřujících jiný vztah ke skutečnosti. Je tedy evidentní, že v důsledku dlouhodobé koexistence Slovanů a Němců/Rakušanů v jednom státním útvaru zdomácněla v německém jazyce celá řada slovanských výrazů a naopak.

Diplomová práce má několik dílčích cílů. V úvodní kapitole diplomantka definuje pro kontaktovou lingvistiku relevantní termíny a zabývá se rovněž morfologickými integračními mechanismy přejímání. Stručně prezentuje vývojové a časové členění horní němčiny (starou horní němčinu, střední horní němčinu, ranou novou horní němčinu a novou němčinu) a uvádí na vzorku několika lexémů přejímání v různých epochách jazykového vývoje. Právě tuto část hodnotím z hlediska metodologie pozitivně, a to především proto, že slova uvedená po časové ose dokládají dobu převzetí a hláskoslovně i lexikálně potvrzují skutečnost, že k přejímání docházelo po celé období kontaktu.

V dalších částech práce se diplomantka se zabývá a podrobně popisuje historické aspekty osídlování Slovanů, a to zejména Lužických Srbů v Německu a Čechů ve Vídni. Zde pojednává především o historii, jazyce a kultuře Horních a Dolních Lužic, tedy areálu, který náleží k Sasku a Braniborsku. Ze sociolingvistického hlediska je důležitá skutečnost, že všichni obyvatelé Horní i Dolní Lužice, kteří hovoří slovanskou řečí, jsou bilingvní. Tím je nasnadě vysvětlení jazykové interference. To se týká i situace ve Vídni. V kapitole *11 Geographische Namen* se diplomantka zabývá geografickými názvy a jmény, která se dostala z různých slovanských jazyků do němčiny. Na základě studií německého bohemisty E.

Eichlera uvádí, že 60 % místních jmen Saska jsou slovanského původu, přičemž se zde jedná zejména o 1. primární místní jména, 2. odvozeniny a 3. kompozita.

Poslední částí diplomové práce je zaměřena prakticky, a to na výskyt a analýzu nepoužívanějších slovanských výrazů v německých a rakouských novinách.

V části věnované výpůjčkám slovanské proveniencí v německé slovní zásobě se autorka správně zamýšlí nad termíny „Fernentlehnungen“, „Mehrfachentlehnungen“ a uvádí na základě různých slovníků řadu slov přejatých z ruštiny, srbochorvatštiny, ukrajinštiny, češtiny, slovenštiny a polštiny. I v kapitole 10 *Slawisches im Wienerischen* autorka přehledně pojednává o úloze slovanských prvků ve vídeňštině a v úvodu kapitoly se zabývá sociolingvistickými aspekty v daném areálu. Především v interpretaci lexémů v němčině jsou z hlediska jejich stylové a územní stratifikace a konotační potence jisté nedůslednosti. Z kritického aparátu není vždy zřejmé, zdali shromážděné výpůjčky mají v němčině charakter hovorový, bezpříznakově spisovný, substandardní nebo expresivní, plně spisovný, hanlivý apod. V nemalém množství penetrují do spisovné němčiny česká slova slangová, hovorová či nářeční prvky a naopak.

Doklady nejsou diferencovány z hlediska jejich současného užívání, chybí rovněž poznámka mapující teritoriální diferenciaci slov. V rámci výčtu přejímek z ruštiny a češtiny nutno zmínit proměny slovní zásoby a váhu jednotlivých variant, k tomu srov. slovníky zaznamenávající slovní zásobu bývalé NDR, respektive Österreichisches Wörterbuch.

Autorka také nereflektuje skutečnost, že řada uvedených výrazů v němčině se vývojem sémanticky proti významu v češtině přehodnotily (*Pogatscherln, Dalken, Zopak/Zopak* apod.). Na to je třeba upozornit, a to konfrontací standardních lexikografických děl.

Diplomantka sestavila poznatky z jiných prací, aniž by je sama reflektovala, komentovala vlastním rezumováním a ověřila je na základě svého korpusu. V kapitole 8.1 *Fernentlehnungen* sice správně cituje H. Bielfelda a K. Hengsta a definuje termín *Mehrfachentlehnungen*, bohužel zde chybí analýza vlastní sbírky dokladů.

Přestože diplomantka věnovala formální stránce hodně pozornosti (srov. Anhang), lze najít gramatické chyby a nepřesnosti (...ohne morphologischem Wandel...[str. 7], ...das deutsche analytischen Futur...[str. 13], ...zurückführen sind...[str. 77], ...in Laufe...[str. 78], ...sind...beinhalten...[str. 83] apod.). Zde je třeba ještě upozornit, že každý odkaz musí být uveden přímo v textu, a tak zprůhlednit a ozřejmit vazby na ostatní vědecká díla, ukázat kontinuitu vědeckého bádání a přispívat k lepší srozumitelnosti vytvořené práce (pozor na správné lokace, přebírá-li se do textu citát nebo parafráze).

Závěrem:

Celkový dojem z předložené diplomové práce je takový, že diplomantka přeceňuje ve svém pojetí jednotlivosti (např. zcela nepřiměřeně přeceňuje vliv hornolužické i dolnolužické srbštiny na němčinu), přes které nevidí celek. Jednotlivé kapitoly vystupují nezřídka jako

